

Marek Holly

Ośrodek Naukowo-Dydaktyczny Bieszczadzkiego Parku Narodowego
38–700 Ustrzyki Dolne, ul. Belska 7
marekholly@wp.pl

Received: 10.02.2017

Reviewed: 12.05.2017

**ZAGŁĘBEK BRUZDKOWANY *RHYSODES SULCATUS*
(FABRICIUS, 1787) (COLEOPTERA – RHYSODIDAE)
WYKAZANY ZE WSCHODNIOBESKIDZKIEGO OBSZARU
CHRONIONEGO KRAJOBRAZU**

Rhysodes sulcatus (Coleoptera – Rhysodidae) recorded from
Protected Landscape Territory Eastern Beskidy

Abstract: One individual of beetle *Rhysodes sulcatus* has been found accidentally in mixed forest very close to Zwierzyń near the Myczkowce at the end of May 2016.

Key words: *Rhysodes sulcatus*, Coleoptera, Protected Landscape Eastern Beskidy.

Zagłębek bruzdkowany (Ryc. 1) to owad rzadko spotykany, głównie ze względu na swe wymagania siedliskowe i skryty tryb życia. Chrząszcz ten zamieszkuje dobrze zachowane lasy o charakterze zbliżonym do naturalnych, a rozwój jego larw odbywa się w wilgotnym drewnie powalonych pni drzew liściastych i iglastych (Burakowski i in. 1976). Gatunkami żywicielskimi zagłębka są głównie buki i jodły (Kryzhanowskiy 1983; Kubisz 2004; Sienkiewicz 2004). Imagines bywają obserwowane w locie, jednak najczęściej można je odnaleźć pod korą oraz w drewnie stojących lub leżących kłód. Największe szanse na odnalezienie gatunku istnieją w okresie jego rójki, która odbywa się wiosną, od maja do czerwca. Poza okresem rójki owady dorosłe znajduje się niezmiernie rzadko. W Polsce chrząszcz ten objęty jest ścisłą ochroną gatunkową oraz chroniony w ramach Dyrektywy Siedliskowej. Zagłębek bruzdkowany figuruje również na Czerwonej liście IUCN i w Polskiej czerwonej księdze zwierząt.

W Europie zagłębek znany jest z nielicznych stanowisk położonych w północno-wschodniej części kontynentu oraz ze wschodniej części środkowej Europy, Azji Mniejszej i z Kaukazu. W starych opracowaniach naukowych podawany był ponadto z Pirenejów i dwóch stanowisk w południowej Szwecji. W wielu krajach chrząszcz ten był notowany jeszcze w ubiegłym wieku, obecnie jednak prawdopodobnie zanika, na skutek wycinania lasów pierwotnych oraz usuwania z lasów zamierających, starych drzew. Z Polski gatunek wykazywany był z nielicznych stanowisk, jednak w ostatnich latach wiedza o jego występowaniu jest systematycznie poszerzana. W ramach monitoringu zagłębka, rozpoczętego w 2010 roku, przeprowadzono ocenę jego występowania na stanowiskach w Puszc-

czy Białowieskiej, Roztoczańskim Parku Narodowym i Świętokrzyskim PN. Stan populacji na roztoczu i Górach Świętokrzyskich oceniono jako właściwy, zaś w Puszczy Białowieskiej gatunek uzyskał notę U1 oznaczającą niezadowalający stan zachowania populacji (Sienkiewicz i in. 2012). Dane z Górnego Śląska i ogólne ze Śląska odnoszą się właściwie tylko do jednego, od dawna znanego stanowiska (Murecki pow. Tychy, otoczenie rez. Las Murckowski), gdzie niedawno potwierdzono występowanie gatunku (Plewa i Niemiec 2010). W okolicach Warszawy znaleziono go przed przeszło 130 laty i od tego czasu powtórnie nie stwierdzono (Burakowski i inni 1976).

W południowo-wschodniej Polsce zagłębek bruzdkowany występuje przede wszystkim w dobrze zachowanych drzewostanach Pogórza Przemyskiego i Gór Słonnych, gdzie zinwentaryzowano do tej pory 150 miejsc występowania tego chrząszcza (Buchholz i in. 2011, 2013). Znany jest również z Beskidu Niskiego (Konwerski i Sienkiewicz 2002), a ostatnio został wykazany z terenu Bieszczadów (Olbrycht i in. 2015), gdzie w większości przypadków znajdowany był w kłodach jodłowych zlokalizowanych w dobrze zachowanych fragmentach drzewostanów o zróżnicowanej strukturze grubościowej i wysokościowej.

Ryc. 1. Zagłębek bruzdkowany *Rhysodes sulcatus* – chrząszcz wykazany w okolicach Zwierzynia (gmina Solina).

Fig. 1. *Rhysodes sulcatus* – beetle recorded from surroundings of Zwierzyn (Solina district).

Stan populacji tego gatunku może być szacowany jedynie na podstawie monitoringu prowadzonego w okresie rójki gatunku (Sienkiewicz 2012). Warto jednak zaznaczyć, że również wszelkie, nawet przypadkowe, stwierdzenia są cenne gdyż pozwalają potwierdzić obecność owada na danym obszarze, stanowiąc podstawę do prowadzenia monitoringu.

29 maja 2016 roku w pobliżu miejscowości Zwierzyn (województwo podkarpackie, powiat leski, gmina Solina) autor zaobserwował jednego osobnika *R. sulcatus*. Lecący chrząszcz przypadkowo usiadł na jasnej części odzieży, przez co stał się wyraźnie widoczny. Obserwacja miała miejsce w lesie mieszanym o cechach grądu porastającym wzniesienie dzielące rejon Zwierzynia od Myczkowiec w lokalizacji UTM 34U FV07 (siatka 10 km). Obserwacji dokonano w ciepłe, bezwietrzne popołudnie, około godziny 17. Wykonano fotografie dowodowe potwierdzające dokonaną obserwację. W pobliżu miejsca obserwacji znajduje się utworzony w 2003 roku, cenny przyrodniczo obszar leśnego rezerwatu przyrody „Przełom Sanu w Zwierzyniu” chroniący lasy mieszane z udziałem grądu subkontynentalnego, żywej buczyny karpackiej i jaworzyny górskiej.

Literatura

- Buchholz L., Komosiński K., Melke A., Michalski R., Szymczuk R., Koba Ł., Sienkiewicz P. 2011. Nowe dane o występowaniu *Rhysodes sulcatus* (Fabr.) (Coleoptera: Rhysodidae) na terenie Nadleśnictwa Bircza w południowo-wschodniej Polsce. *Wiad. Entomol.* 30 (3): 179–192.
- Buchholz L., Kuberski Ł., Michalski R., Melke A., Olbrycht T. 2013. Chrząszcze Coleoptera z załącznika II Dyrektywy Siedliskowej na obszarze projektowanego Turnickiego Parku Narodowego i w jego okolicach. *Roczniki Bieszczadzkie* 21: 297–317.
- Burakowski B., Mroczkowski M., Stefańska J. 1976. Chrząszcze – Coleoptera. Adepfaga prócz Carabidae, Myxophaga, Polyphaga: Hydrophiloidea. *Katalog Fauny Polski* vol. XXIII, 4, Warszawa
- Konwerski Sz., Sienkiewicz P. 2002. Przyczynek do poznania chrząszczy Beskidu Niskiego. *Nowy Pam. Fizjogr. Warszawa*, 1 (1): 85–88
- Kryzhanovskiy o. L. 1983. Zhuki podotriada Adepfaga: semeistva Rhysodidae, Trachypachidae,; semeistvo Carabidae (vvodnaia chast i obzor fauny SSSR). *Fauna SSSR, Zhestkokrylyie*, t. 1, vyp. 2. Nauka, Leningrad.
- Kubisz D. 2004. *Rhysodes sulcatus* (Fabricius, 1787) – zagłębek bruzdkowany. W: Adamski P., Bartel R., Bereszyński A., Kepel A., Witkowski Z. (red.). *Gatunki zwierząt (z wyjątkiem ptaków). Poradnik ochrony siedlisk i gatunków NATURA 2000 – poradnik metodyczny. Tom 6, s. 127–129. Ministerstwo Środowiska, Warszawa.*
- Olbrycht T., Melke A., Kuberski Ł. 2015. Występowanie *Rhysodes sulcatus* (Fabricius 1787) i *Boros schneideri* (Panzer 1796) Coleoptera w obszarach Natura 2000 „Bieszczady” (część wschodnia) i „Moczary”. *Roczniki Bieszczadzkie* 23: 189–197.

- Plewa R., Niemiec P. 2010. Nowe stanowiska *Rhysodes sulcatus* (FABRICIUS, 1787) (Coleoptera: Rhysodidae) w Polsce. *Wiad. Entomol.*, Poznań, 29 (1): 58–59.
- Sienkiewicz P. 2004. *Rhysodes sulcatus* (Fabricius, 1787) – zagłębek bruzdkowany: 91–92. W: Głowaciński Z., Nowacki J. (red.) *Polska Czerwona Księga Zwierząt – Bezkręgowce*. IOP PAN, Kraków/AR w Poznaniu. 447 ss.
- Sienkiewicz P. 2012. Zagłębek bruzdkowany *Rhysodes sulcatus* (Fabricius, 1787): 400–418. W: (Makomaska-Juchiewicz M., Baran P. red.) *Monitoring gatunków zwierząt – Przewodnik metodyczny – Część druga* (red.). Biblioteka Monitoringu Środowiska, GIOŚ, Warszawa. 519 ss.
- Sienkiewicz P. (koordynator), Buchholz L., Maciejewski Z., Sućko K., Szafranec S. 2012. Zagłębek bruzdkowany *Rhysodes sulcatus* (4026). Wyniki monitoringu. Monitoring gatunków i siedlisk przyrodniczych ze szczególnym uwzględnieniem specjalnych obszarów ochrony siedlisk Natura 2000. http://www.gios.gov.pl/siedliska/pdf/wyniki_monitoringu_zwierzat_2009_2011_rhysodes_sulcatus.pdf. Data wejścia na stronę: 10.05.2017 r.
- Trella T. 1926. Wykaz chrząszczów okolic Przemyśla. Cicindelidae, Carabidae, Rhysodidae. *Pol. Pismo Ent.*, Lwów, 5: 68–73. – F.